

УДК 011/016 Ясинський М.І.

Л. О. Матвійчук
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського

МИХАЙЛО ІЛІЧ ЯСИНСЬКИЙ (1889–1967) ЯК ТЕОРЕТИК ІНДИВІДУАЛЬНОЇ БІОБІБЛІОГРАФІЇ

Висвітлено життєвий шлях М.І. Ясинського, його діяльність як фахівця-бібліографа та бібліотекознавця. Проаналізовано внесок ученого у розробку теоретичних та практичних питань бібліографії та бібліотечної справи. Детально розглянуто такий тип бібліографії, як індивідуальна бібліографія, та доробок М.І. Ясинського в цей напрям бібліографічних досліджень, зокрема його методичні положення та інструкції.

Питання об'єктивного вивчення історії вітчизняної бібліографії, передусім, пов'язаної з українським бібліографічним репертуаром та створенням національної бібліографії, впродовж значного історичного періоду у вітчизняній історіографії не ставилося загалом. Лише останнім часом почалося заповнення лакун в історії українського народу в площині опрацювання його книжкової спадщини, що відображала історичну долю та розвиток вітчизняної науки, культури, мови, освіти. Одним з таких питань, актуалізованих сьогодні в історичній науці, є історичний шлях бібліографії, зокрема, біобібліографії, яка персоналізує хід розвитку науки та культури. Здобутки вітчизняних істориків у цій галузі нині потребують особливого до себе ставлення. Лише через біобібліографію можна оцінити реальний внесок різних діячів у національну культуру. Науковий шлях М.І. Ясинського як ученого був тісно пов'язаний із розвитком української бібліографії та бібліотекознавства.

Народився М.І. Ясинський 1889 р. у м. Києві в родині вчителів. У 1914 р. закінчив історико-філологічний факультет Київського університету, після чого працював приватним учителем у рідному місті. Згодом він був помічником бібліотекаря (1919–1920), потім завідувачим бібліотекою (1920–1922) Кам'янець-Подільського українського університету, а також бібліотечним інструктором, консуль-

туючи різні бібліотеки Кам'янець-Подільщини (1920–1922) з організаційних питань бібліотечної справи. Український університет тоді очолював Іван Огієнко, і за його розпорядженням там було створено велику наукову бібліотеку, яка стала важливим осередком суспільно-політичної та громадської діяльності в УНР. Бібліотека створювалася відомими знавцями бібліотечної та книжкової справи, такими як С. Сірополко, Л. Биковський, Ю. Іванов-Меженко, І. Сливка, В. Значківський, О. Федорова, П. Клименко та ін. Тоді ж М.І. Ясинський почав займатися бібліографією, брав участь в роботі Бібліографічного гуртка, організованого М. Плевако при Кам'янці-Подільському університеті. У ті часи він опинився в колі відомих бібліографів та бібліотекознавців, що стали для молодого дослідника авторитетними вчителями. Значний вплив на його бібліографічні погляди мав М.А. Плевако, який був знаним бібліографом українського літературознавства, формував репертуар української національної бібліографії і вже тоді почав працювати над підготовкою біографічного словника українських письменників.

Одночасно М.І. Ясинський був членом Кам'янці-Подільського Бібліотечного товариства, до складу якого належали доценти М. Плевако, М. Драй-Хмара, професори І. Огієнко, П. Клименко, Л. Биковський та ін. Члени товариства проводили засідання лекторію, виголошували доповіді з питань бібліотекознавства та бібліографознавства, допомагали комплектувати бібліотеку, працювали з організацією абеткового та систематичного каталогів, каталогів рукописів, працювали в загальній читальні та читальнях при факультетах. Після переміщення Уряду УНР за кордон М.І. Ясинський повертається до Києва і з 17 квітня 1923 р. починає працювати у Всенародній бібліотеці України (далі ВБУ), очоливши відділ україніки після смерті П.Я. Стебницького на термін із 1923 до 1927 р.¹

З 1925 р. М.І. Ясинський входить до першого складу Науково-дослідного інституту бібліотекознавства, який надалі, в 1927 р., був перетворений на Науково-дослідну комісію з питань бібліотекознавства та бібліографії (далі НДКБ) на правах окремої кафедри ВУАН. Він був членом президії НДКБ та колеґії керівників аспірантів. Його наукова школа бібліографів, хоча й нетривала, здійснила суттєвий вплив на розвиток теорії та практики бібліографії, організацію фондів та бібліографічні методики роботи з українознавчою літературою ВБУ, організацію каталогів.

Основними завданням бібліографічної роботи, яку М.І. Ясин-

ський очолював в НДКБ, було визнано бібліографію бібліотекознавства, бібліографію України, бібліографію про Київ, бібліографію Шевченкіани, бібліографію продуктивних сил та народного господарства України, бібліографію краєзнавства в Україні, бібліографію періодики в Україні².

Важливе значення для розвитку його концепції бібліографії відіграло те, що М.І. Ясинський працював у колі самовідданих наукових співробітників ВБУ, серед яких були такі знані фахівці своєї справи, як С.П. Постернак, В.Ф. Іваницький, В.О. Козловський, М.І. Сагарда, П.Є. Горянський, Г.П. Житецький, Д.А. Балака, Ф.П. Максименко, С.І. Маслов та ін.³ Вони ініціювали скликання в кінці 1925 р. Першої конференції наукових бібліотек у Києві, де М.І. Ясинський активно брав участь в обговоренні питань теорії бібліографії⁴.

У вересні 1926 р. він (разом з М.І. Сагардою) брав участь в роботі 2-го Бібліографічного з'їзду РРФСР у Москві, на якому обговорювалися актуальні питання стосовно завдань та методичних засад бібліографічної роботи. Найбільш плідним періодом бібліографічної діяльності М.І. Ясинського стали 1926–1929 рр.

З 1930 р. починається період переслідувань українських бібліографів, які також підпали під сталінські репресії. В 1931 р., після розгрому на бібліографічній нараді української школи бібліографознавців, відділ україніки та українознавчих фондів було ліквідовано та засновано новий консультативно-бібліографічний відділ, який очолив М.І. Ясинський. В 1932–1934 рр. він разом з іншими бібліографами ВБУ почав працювати над створенням Радянської бібліотечної енциклопедії та радянської бібліографії, розробляючи теми “Соціалістична бібліографія: її визначення, принципи, роль і значення в соціалістичному будівництві” та “Українська бібліографічна термінологія”⁵.

Однак чергова хвиля репресій 1933 р. призвела до звільнення цілого колективу бібліотекознавців та бібліографів ВБУ, серед яких був і М.І. Ясинський. До улюбленої роботи він зміг повернутися лише після Великої Вітчизняної війни. Звільнившись, учений працював не за фахом – електромонтером на Київській АТС, економістом тощо. Лише в 1946 р. він повернувся до професійної діяльності – став завідувачим бібліографічним відділом, головним бібліографом у Науковій бібліотеці Київського університету. Згодом він працював бібліографом у Київському педагогічному інституті іноземних мов. У 1955–1960 рр. він був бібліографом у Держполіт-

видавці УРСР; до 1965 р. співробітничав з редакцією Української Радянської Енциклопедії.

Упродовж роботи у ВБУ М.І. Ясинський намагався вести поточну бібліографію україніки, складав бібліографію друкованих монографічних видань з україніки, виданих в Росії, тощо⁶. Низка його науково-методичних розробок з'являється в період 20-х років ХХ ст., зокрема Інструкції для "Бібліографії української бібліографії", "Шевченківська бібліографія та її завдання"⁷, "Індивідуальна бібліографія: спроба методики", питання укладання краєзнавчої бібліографії⁸ частково опубліковані як окремі статті⁹. Є також і неопублікований доробок М.І. Ясинського¹⁰. Він разом з В. Козловським вивчав зарубіжний досвід складання зведених каталогів для створення каталогу українознавчої літератури в наукових бібліотеках¹¹.

Особистість М.І. Ясинського привертала увагу багатьох учених, які всебічно вивчали його бібліографічну спадщину. М.І. Ясинський увійшов в історію вітчизняної бібліографії та бібліотекознавства як видатний бібліограф, перший історик української бібліографії, засновник синтетичного вивчення історії української бібліографії, про що йдеться в працях Н.Ф. Королевич, І.І. Корнейчика, М.В. Герашенка¹². Як історик бібліографії в Україні, він консультував написання нарисів І.І. Корнейчика – "Історія української бібліографії. Дожовтневий період" (Х., 1971), М.П. Гуменюка "Українські бібліографи ХІХ – початку ХХ ст.", його наукову діяльність відзначено й у навчальному посібнику "Українська радянська бібліографія" за редакцією Ф.К. Сарани та Д.Д. Тараманова (К., 1980. – 257 с.). Ці роботи висвітлили також його розробки в Програмі для аспірантів ВБУ: Історія української бібліографії (1929)¹³.

М.І. Ясинського як провідного фахівця зі створення української бібліографії відзначали Ф.К. Сарана та Л.І. Гольденберг¹⁴. Про внесок М.І. Ясинського у розробку концепції Українського бібліографічного репертуару писав і Я.Р. Дашкевич¹⁵. Також у 2004 р. в біобібліографічному збірнику "Українські історики" вийшла друком узагальнена стаття О. Малютю, у якій М.І. Ясинський представлений як історик бібліографії¹⁶.

Останнім часом особистість вченого також привернула увагу бібліотекознавців, зокрема, у праці О.П. Степченко він розглядався як фундатор українських фондів Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. Дослідниця віддала належне також його внеску в розвиток бібліотечної справи та бібліотекознавства, зо-

крема, під час створення концепції фонду україніки, формування українознавчих фондів, організації бібліографічно-консультаційної роботи, коли він очолив відділ україніки, українознавчої літератури, а з 1930 р. – консультаційно-бібліографічний відділ¹⁷.

Робота М.І. Ясинського у складі Науково-дослідного інституту бібліотекознавства та Науково-дослідної комісії з бібліотекознавства та бібліографії НБУВ, Бібліографічної комісії ВУАН розглядалася в працях Л.А. Дубровіної, О.С. Онищенка, В.В. Матусевич¹⁸. У цих студіях відзначено, що М.І. Ясинський брав також активну участь в обговоренні та створенні концепції україніки, національної бібліографії та українського бібліографічного репертуару, а також опрацьовував питання ретроспективної бібліографії української книжки як в Україні¹⁹, так і в Білорусі та Росії²⁰, історію розвитку бібліографії в Україні. Питання теорії бібліографії, її видів та типів стало одним з найважливіших, – йому було присвячено спеціальне видання “Методологічного збірника ВУАН”, підготовленого Бібліографічною комісією ВУАН, та виданого в 1928 р. “Бібліотечного збірника”²¹.

Загальнометодичні розробки М.І. Ясинського довгий час не оприлюднювалися, а збірники ВБУ 20-х років ХХ ст. були відсутніми у відкритому доступі. Структура бібліографії, запропонована М.І. Ясинським, як вже зазначалося, увійшла до сучасних бібліографічних підручників.

Водночас, питання значення М.І. Ясинського як теоретика біобібліографії не знайшло спеціального висвітлення в історико-бібліотекознавчих дослідженнях. Серед його численних праць на особливу увагу заслуговує ґрунтовна стаття “Індивідуальна бібліографія”, що базувалася на доповіді, прочитаній на засіданні Бібліографічної секції НДКБ ВБУ 13 грудня 1929 р. і опублікованій на сторінках журналу “Бібліологічні вісті” у 1930 р.²² У цій роботі М.І. Ясинський торкається майже всіх питань історії, теорії та практики біобібліографії персоналій.

Характеризуючи загальний розвиток біобібліографії в Україні станом на 1929 р. і відмічаючи, що біобібліографія почала активно розвиватися, він пише: “Не можна не помітити, що більша частина індивідуальних бібліографій, що з’явилась протягом минулих 12-ти років, присвячена українським письменникам. Українське красне письменство ще в дореволюційні часи, порівнюючи краще, було обслуговуване з боку бібліографічного”²³. Він згадує бібліогра-

фічну роботу в галузі історії української літератури, що її здійснював М.Ф. Комаров, якого М.І. Ясинський вважав родоначальником української національної бібліографії, маючи на увазі фундаментальні покажчики, за нашим припущенням, видані М.Ф. Комаровим в кінці ХІХ – на початку ХХ ст., в тому числі біобібліографії, присвячені Т.Г. Шевченку, І.П. Котляревському, М.В. Лисенку²⁴.

Розглядаючи дві біобібліографічні праці В.Г. Тарнавського, присвячені Г.Ф. Квітці-Основ'яненку (1929)²⁵, та Є. Кирилюка, присвячені П.А. Кулішу (1929)²⁶, видані Бібліографічною Комісією ВУАН, та роботу О. Горецького, присвячену І.П. Котляревському²⁷, він підкреслює їхній безпосередній зв'язок з попередніми дослідженнями, підготовленими ще до революції, але ґрунтовно доопрацьованими з урахуванням останніх видань письменників²⁸.

Характеризуючи поживлення індивідуальної бібліографії, він зупиняється на питанні створення шевченківської бібліографії, що готувалася до друку в Бібліографічній комісії ВУАН і на 1 січня 1929 р. налічувала понад 200 тис. одиниць опису.

У зв'язку з цим М.І. Ясинський розглядає поняття наукового методу в бібліографії. Проаналізувавши стан методичного забезпечення бібліографії в цілому, зробивши огляд наукової бібліографічної роботи в різних напрямках та ділянках, М.І. Ясинський показав, що з'явилися праці, що стосуються окремих стадій роботи, незалежно від матеріалу, наприклад, про опис²⁹, про систематизацію³⁰ або про опис певної категорії матеріалу: аркушівок³¹, періодики³², бібліографічних покажчиків³³, про принципи відбору матеріалу в спеціальній бібліографії³⁴.

Він згадує інструкцію С.І. Маслова для опису українських стародруків, пристосовану до потреб історії й статистики української книги давніх часів³⁵, а також методичні праці Д.А. Балики про особливості рекомендаційної бібліографії³⁶. Водночас, він дійшов висновку про відсутність усталених методичних принципів у процесі створення бібліографічних посібників, поставив питання про необхідність опрацювання єдиних підходів та спеціальних методів у бібліографії в залежності від її призначення, окреслив завдання опрацювати її окремі методики, включив до її складу й такий вид, як бібліографію книжної торгівлі, яка також має свої особливості.

Створення загальної інструкції він пропонує готувати у декілька етапів: спочатку має бути унормовано лише описування, потім

інші процеси, зокрема систематизація, складання картотеки й покажчика. Ця інструкція має бути уніфікованою і надавати можливості використання її для різних завдань, типів та видів покажчиків.

Станом на кінець 30-х років ХХ ст. в українській бібліографії ще не була напрацьована узагальнююча методика, що включала б усі стадії, через які проходить у своїй праці бібліограф у процесі підготовки бібліографічного покажчика, а також різновиди методичної орієнтації бібліографії на потреби користувача. Єдиною методичною працею, що суттєво допомогла у цій роботі, на думку М.І. Ясинського, стала доповідь А.Г. Фоміна на Другому Всеросійському бібліографічному з'їзді на тему: "Методи складання бібліографічних покажчиків", яка розглядала принципи побудови структури бібліографічних покажчиків³⁷. Однак вона не стосувалася бібліографії спеціального призначення, до котрої належить й індивідуальна бібліографія.

Розглядаючи зарубіжну бібліографію, М.І. Ясинський вказує, що існує лише одна праця, що належить Г. Шнайдеру, переклад якої було зроблено у ВБУ В. Козловським³⁸. М.І. Ясинський схвально ставиться до праці і детально розглядає методику Г. Шнайдера, а також можливості її застосування в Україні та зупиняється на тих моментах, що не були розглянуті в праці, зокрема на структурі покажчиків (на це звернув увагу А.Г. Фомін).

М.І. Ясинський підкреслює, що в умовах активізації бібліографічної діяльності виникає і потреба в методиці індивідуальної бібліографії (ІБ), особливо в конкретній ділянці підготовки індивідуальних бібліографічних покажчиків, орієнтованих на потреби науки.

Він розглядає декілька методичних положень. Першим зазначено *мету й практичну доцільність* (тобто актуальність) у складанні конкретного індивідуального бібліографічного покажчика, його *цільове призначення* (орієнтування на наукове використання, освіту, книжкову торгівлю тощо) з урахуванням специфіки *галузі науки*. Він відзначає, що методика ІБ суттєво відрізняється від методики складання корпусу національної української бібліографії, оскільки остання має аспект історії та статистики української книги, а ІБ – розкриття внеску вченого в науку – працює зі *змістом* того матеріалу, який бібліографується.

Далі фахівець розглядає умову *повноти* бібліографії праць автора, незалежно від їхнього розміру, характеру тощо, а також необхідність перегляду *de visu*. До видання ІБ наукового змісту слід

включати максимальну кількість праць, враховуючи і праці про нього, та так звану “бібліографію ідей”, тобто бібліографування тих окремих місць в книжках і статтях, де принагідно подається те чи інше зауваження або згадка про нашого автора, також включати всі ювілейні газетні публікації, не забуваючи й провінційні. Однак, у разі значної кількості однотипних публікацій в провінційній пресі, він вважав за необхідне аналізувати доцільність включення всіх статей, можливо чимось і обмежуватися, з урахуванням цільового призначення покажчика. З іншого боку, неможливість перевірити *de visu*, як вважав М.І. Ясинський, не є приводом для усунення публікації, вона подається із посиланням на джерело. Важливою умовою є участь спеціаліста у цій галузі знань під час складання ІБ. Хоча принцип повноти і є непорушним, однак покажчик не може бути переобтяженим другорядним, а то й зайвим з погляду науки певного часу матеріалом, тому відбір все одно відбувається.

Основною методичною порадою під час відбору матеріалу, на думку М.І. Ясинського, є розуміння того, що бібліографія має стати науково-допоміжною у роботі вченого.

М.І. Ясинський розрізняє процес *складання картотеки й видання покажчика*. Картотеку можна складати максимально повну, зробити її базою для різноманітних студій, пов’язаних з потребами перевірки певних наукових висновків. Така картотека дозволить об’єктивно проаналізувати систему знань, провести аналіз видань та відобразити інтереси науки певного часу, її методи та критерії. Хоча покажчик максимально наближається до картотеки, він не повторює її, а є результатом аналізу картотеки в цілому.

Наступне методичне питання – це *відбір матеріалу* за видами продукції. Обов’язковими є книжки, брошури, статті, однак інші види, наприклад, ілюстрації та графічний матеріал, слід відбирати на основі певних принципів та поставлених завдань, показувати безпосередній зв’язок із особою.

Далі, згідно з М.І. Ясинським, слідує *методика опису*. Бібліографію називають документальною дисципліною, тому існують і виробляються нові інструкції, які підводять під роботу опису певні норми. Точність опису вважали за найхарактернішу ознаку справжньої бібліографічної роботи. Він згадує, що свого часу І.Я. Франко “немилосердно критикував” покажчик М.Ф. Комарова, присвячений Т.Г. Шевченку, за те, що цьому покажчикові можна багато зробити закидів з погляду точності поданих відомостей.

Однак для різних цілей може бути й різне поняття точності методики опису та формування заголовку в залежності від цільового призначення. Це питання, підкреслює М.І. Ясинський, й досі не з'ясовано в науці. Ведучи мову про точність опису, можна вимагати правдивості відомостей про книгу, яку описуємо, наприклад, іноді копіюють шрифт або титульну сторінку з дотриманням того порядку слів, в якому вони подані на титульному аркуші, не переміщуючи та не скорочуючи окремих частин, тощо. Для ІБ ці відомості не є важливими, тут увага звертається на бібліографічну точність змісту бібліографічного опису, *змісту наукової теми*, інформаційні можливості для розкриття теми тощо, наприклад, для наукової бібліографії неважлива графіка шрифту.

Для науки потрібні правдиві відомості щодо загального змісту книжки, наукової специфіки, що відрізняє певну книжку від інших їй подібних і тим допомагає відшукати те, що безпосередньо цікавить наукового співробітника.

М.І. Ясинський зупиняється на методиці складання *анотації* до ІБ, яка б логічно розкривала зміст книжок, або використанні методу критико-бібліографічного рецензування. Підкреслюючи важливість анотації та її бажаності, водночас він застерігає від перевантаження анотаціями у великих за обсягом бібліографіях (видання бібліографій П.О. Куліша, Г.Ф. Квітки, Т.Г. Шевченка), що викликає затримку їхнього видання, і пропонує критично ставитися до їхнього застосування у таких випадках, використання методу групових анотацій, зменшення обсягів або застосування лише в разі об'єктивної потреби.

Для полегшення систематизації праць, наприклад, за жанрами, потрібно забезпечити певними бібліографічними елементами власне опис та анотацію. Наприклад, вказує М.І. Ясинський, складно було б складати систематичний покажчик творів певного письменника за жанром, якби в описі не подавати відповідні відомості.

Розглядаючи *принцип систематизації* в ІБ в галузі науки, М.І. Ясинський підкреслює функціональний аспект бібліографії – вона має допомогти вивченню життя і творчості певного автора. Вибір хронологічного, предметного, тематичного, за науковими дисциплінами або бібліографічно-формальною ознакою принципів також залежить від змісту, мети та теми покажчика. Звідси цілком природно пов'язати систематизацію матеріалу з хронологічним принципом. Однак в ІБ доводиться використовувати, крім хроно-

логічного розподілу матеріалу ще й систематичний, а також застосувати міжнародну десятизначну (десятичну) систему, особливо в тих випадках, коли доводиться систематизувати літературу фахівця в декількох галузях.

Утворення груп за жанрами або формальними бібліографічними ознаками (поема, вірш, п'єса тощо) є характерним явищем для літературних покажчиків. Стосовно матеріалу про автора, то його найдоцільніше систематизувати за роками, а також за темами, для того, щоб, створивши систематичні групи, допомогти всебічному висвітленню життя й творчості автора. За таким принципом складено покажчики літератури про Т.Г. Шевченка – наприклад, А.В. Багрія³⁹, і М. Мордовченко⁴⁰ – про С.О. Єсеніна.

М.І. Ясинський акцентує увагу на *передмові*, де було б чітко визначено завдання, поставлене автором, і межі того предмету, який опрацьовується, принципів засади, які визначають характер трактування взятої теми.

Окремо ставиться питання про *біографію* вченого як про обов'язковий розділ, але обговорюється питання обсягу такого розділу, його зміст. Він наводить приклади праць Є. Кирилюка та В. Петрова, присвячені П. Кулішеві⁴¹. Того ж року окремо видано ще дві праці про П. Куліша: Є. Кирилюка й В. Петрова, та студії О. Дорошкевича, присвячені Маркові Вовчку⁴².

Такі фундаментальні бібліографічні покажчики він називає бібліографічними монографіями, підкреслює, що вони мають містити додаткові покажчики, які повніше розкрили б зміст бібліографічного матеріалу.

Понятійний апарат і термінологія, які використовують в індивідуальній бібліографії, повинні, з одного боку, відповідати власне суті цієї бібліографічної роботи, а з іншого, відрізнити її від інших бібліографій, пише М.І. Ясинський.

Міжнародний бібліографічний інститут у Брюсселі під індивідуальною бібліографією має на увазі покажчики творів окремих авторів. Під колективною – покажчики творів певної групи авторів за ознакою території, мови, часу, професії. Біобібліографія, згідно з розробками цього інституту, це підгрупа індивідуальної бібліографії, до якої входять праці про окремих авторів⁴³.

Доводиться визнати, вважає М.І. Ясинський, що окреслена схема є не зовсім чіткою. Виникає питання: чи не може мати біобібліографічну підгрупу також і колективна бібліографія. Крім того, ця

схема не завжди підходить, зокрема, до нашої практики, де ми часто маємо покажчики, які охоплюють поруч із творами автора ще й праці про нього. Виходять також покажчики творів групи авторів, у яких вказуються й праці про них. З огляду на це, ми змушені шукати таке загальне поняття й відповідний термін, які могли б охопити ті бібліографії, де названо лише твори певного автора, а також ті, в яких вказано й праці про автора, і нарешті ті, що охоплюють твори кількох авторів і праці про них. Чи не доцільно, вважає М.І. Ясинський, поняття „біобібліографія”, яке Міжнародний бібліографічний інститут надає лише покажчикам літератури про певного автора, поширити й на ті бібліографії, які охоплюють твори автора. Тоді з однаковим правом можна було б поняття “біобібліографія” застосовувати й для визначення тих покажчиків, які охоплюють продукцію групи авторів і праці про них. Виходячи з таких міркувань, М.І. Ясинський визначає місце індивідуальної бібліографії за такою схемою:

Біобібліографія

Індивідуальна бібліографія   Колективна бібліографія

Слід також внести одноманітність термінології, яка використовується для визначення двох головних категорій матеріалу, який подається бібліографічними покажчиками. З одного боку, доводиться визначити матеріал, що написав певний автор; з іншого – матеріал, написаний про нього. Ми, звісно, не будемо наводити усі різноманітні терміни, що вживаються в різних випадках, але частково їх розглянемо. Здається, було б найдоцільніше для першої категорії, тобто для літературної продукції автора, зазначати рубрики: твори такого-то автора, коли автор – художник; праці такого-то – в інших випадках. Все, що написано про автора, можна було б підводити під рубрику: література про нього. Увесь попередній досвід пошуків у галузі книгознавства, а зокрема бібліографічної термінології, доводить, що термінологічна справа дуже складна й потребує систематичного студіювання колективними зусиллями.

Методологічні питання індивідуальної бібліографії були проаналізовані під час розгляду праць В. Тарнавського, присвячених Г. Квітці-Основ'яненку⁴⁴, Г. Вовк – Ф. Вовку⁴⁵, Б. Комарова – М. Максимовичу⁴⁶, Є. Кирилюка – П. Кулішу.

Підсумовуючи свої спостереження над головнішими ІБ, що

вийшли в 1929 р., М.І. Ясинський відзначає, що творчий процес характеризує й розвиток індивідуальної бібліографії. На його думку, “біобібліографічні праці набувають характеру монографій, в яких автори подають якнайповніший матеріал і помітно вдосконалюють методику. Чергове наше завдання – переглянути наші досягнення в бібліографії з погляду життєвої, тобто практичної доцільності. Друге завдання – звести окремі, перевірені з указанного погляду, методичні досягнення в певну систему, яку б визнали й запровадили до вжитку всі бібліографи України”⁴⁷

Отже, М.І. Ясинський наголошував на основних методичних положеннях індивідуальної бібліографії, яка надалі отримала назву персональної біобібліографії, і заклав ті засади, що пізніше були прийняті як на рівні методичних рекомендацій та інструкцій, так і на рівні державних стандартів. Він першим поставив питання про необхідність окремих методик для індивідуальної бібліографії, виявивши себе глибоким аналітиком-бібліографознавцем.

¹ *Степченко О.П.* Українські вчені – фундатори спеціалізованих відділів Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського (1918–1934). – К., 2008. – С. 153–165.

² *Іваницький В.Ф.* Науково-дослідна праця в галузі бібліотекознавства та бібліографознавства... // Бібл. зб. – 1926. – № 1. – С. 27–29.

³ *Постернак С.П.* О состоянии и развитии библиографической работы в библиотеках : [Выступление на 1-м Всерос. библиогр. съезде в Москве. 2–8 дек. 1924 г.] // Библиогр. изв. – 1926. – № 1/4. – С. 50.

⁴ *Ясинський М.І.* Питання теорії бібліографії на 1-й конференції наукових бібліотек УРСР // Бібл. журн. – 1926. – № 6/8. – С. 5–12.

⁵ *Дубровіна Л.А., Онищенко О.С.* Історія Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського, 1918–1941. – К., 1998. – С. 238–240, 243.

⁶ *Ясинський М.І.* Основні книжки українською мовою і про Україну, що їх видано в БРСР і РРФСР 1927 р. // Україна. – 1928. – № 31. – С. 138–145.

⁷ *Ясинський М.І.* Шевченківська бібліографія та її завдання // Україна. – 1930. – № 40. – С. 113–132.

⁸ *Ясинський М.І.* Чергова красназнавча робота бібліотек // Зоря. – 1925. – № 1. – С. 21–22; *Він же.* Реальні можливості бібліотек в краєзнавчій роботі // Зоря. – 1925. – № 5 – С. 20–21; *Він же.* Краєзнавча робота Всенародної бібліотеки // Зоря. – 1925. – № 5. – С. 23–25;

⁹ *Ясинський М.І.* Бібліографічна комісія Української Академії наук і проблеми бібліографії на Україні // Культура і побут. – 1928. – № 5. – С. 26–27; *Ясинський М.І.* Бібліографія української бібліографії // Українська бібліографія : Методол. зб. – К., 1928. – Вип. 1. – С. 107–123.

¹⁰ *Дубровіна Л.А., Онищенко О.С.* Історія Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського, 1918–1941. – К., 1998. – С. 210–212, 217–221, 225, 231, 234–240; *Матусевич В.В.* Діяльність Науково-дослідної комісії бібліотекознавства та бібліографії ВБУ в 1925–1933 рр. – К., 1998. – С. 98.

¹¹ *Матусевич В.В.* Вказ. пр. – С. 23–24.

¹² *Гуменюк М.П.* Українські бібліографи XIX – поч. XX ст. – Х., 1969. – С. 7; *Королевич Н.Ф.* Українські бібліографи XX століття : Навч. посібник для вузів. – К., 1998. – С. 48–71; *Корнейчик І.І.* Михайло Ілліч Ясинський // Бібліотекознавство та бібліографознавство. – 1971. – Вип. 11. – С. 151; *Королевич Н.Ф., Геращенко М.В.* Бібліограф М.І. Ясинський (1889–1967) : Біобібліогр. нарис. – К., 1995; *Королевич Н.Ф.* Бібліограф М.І. Ясинський (1889–1967) : Біобібліографічний нарис. – К., 1995. – 32 с. – (Видатні діячі української книги ; Вип. 2).

¹³ *Королевич Н.Ф.* Українські бібліографи XX століття. – К., 1998. – С. 52.

¹⁴ *Сарана Ф.К.* Піввіку служіння книзі // Літ. Україна. – 1964. – 27 листоп.; *Сарана Ф.К.* Список праць [М. Ясинського] // Бібліотекознавство та бібліографознавство. – 1971. – Вип. 11. – С. 155–157; *Гольденберг Л.І.* Українська радянська літературна бібліографія. – К., 1971. – С. 19, 75.

¹⁵ *Дашкевич Я.* Репертуар української книжки 1798–1916 років – коли він буде? // Наука і культура. Україна : Щорічник. – К., 1990. – Вип. 24. – С. 163–173. – Про М. Ясинського на с. 165–168.

¹⁶ *Малюта О.* Ясинський Михайло Ілліч // Українські історики XX ст. : Біобібл. зб. – К., 2004. – С. 268.

¹⁷ ІР НБУВ, ф. 33, № 3055, арк. 10; Арх. НБУВ, оп. 1, спр. 313, арк. 10 зв., спр. 313, арк. 12–13 зв.

¹⁸ *Дубровіна Л.А., Онищенко О.С.* Історія Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського, 1918–1941. – К., 1998; *Матусевич В.В.* Діяльність Науково-дослідної комісії бібліотекознавства та бібліографії ВБУ в 1925–1933 рр. – К., 1998.

¹⁹ Бібліографія бібліографічних покажчиків за 1926–1928 роки / Уклад. М.І. Ясинський // Журн. бібліотекознавства та бібліографії. – 1928. – № 1. – С. 72–97; Бібліографія бібліографічних покажчиків за 1926–1928 роки / Уклад. М.І. Ясинський // Журн. бібліотекознавства та бібліогр. – 1929. – № 1. – С. 72–97; № 3. – С. 83–106; 1930. – № 4. – С. 45–58.

²⁰ *Ясинський М.І.* Основні книжки українською мовою і про Україну, що їх видано в БРСР і РРФСР 1927 р. // Україна. – 1928. – № 31. – С. 138–145.

²¹ Журнал бібліотекознавства та бібліографії: “Бібліографія на Україні”. Т. 1 / Редкол.: В. Козловский та ін. – К. – 1927. – VIII. – 168 с.

²² *Ясинський М.І.* Індивідуальна бібліографія // Бібліолог. вісті. – 1930. – № 1. – С. 23–47.

²³ Там само. – С. 23.

²⁴ *Комаров М.Ф.* Библиографический указатель материалов для изучения жизни и произведений Т.Г. Шевченка // Киев. старина. – 1886. – Т. 14., № 3. –

С. 570–582; № 4. – С. 778–786; *Он же*. Дополнение к библиографическому указателю материалов для изучения жизни и произведений Т.Г. Шевченко // Киев. старина. – 1871. – Т. 18, № 5. – С. 180–184; *Он же*. Т. Шевченко в литературе и искусстве: Библиогр. указатель материалов для изучения жизни и произведений Т.Г. Шевченка. – Одесса, 1903. – 144 с.; *Він же*. Бібліографічний покажчик видань творів Котляревського та писань про нього // На вічну пам'ять Котляревському: Літературний збірник. – К., 1904. – С. 467–494; *Он же*. Библиографический указатель музыкальной литературной деятельности Н.В. Лысенка (1868–1903 гг.) // Киев. старина. – Прил. – 1904. – Т. 84. – № 1. – С. 1–25; *Він же*. Бібліографічний покажчик нової української літератури // Рада: Укр. альманах за 1883 р. – 1883. – Ч. 1. – С. 397–470. – Відб.; *Він же*. Бібліографічний покажчик нової української літератури (1798–1883). – К., 1883. – 74 с.

²⁵ *Тарнавський В. Г.Ф.* Квітка-Основ'яненко. Бібліогр. розвідки. – К., 1929. – XXVII, 354 с.

²⁶ *Кирилюк Є.* Бібліографія праць П. А. Куліша та писань про нього. – К., 1929. – 119 с.

²⁷ *Горецький П.М.* Іван Котляревський. – Одеса, 1928, 18 с., [2].

²⁸ Тут, вочевидь, він має на увазі праці: *Айзеншток І.* Доповнення до покажчика літератури про Г. Х. Квітку та його твори // Зап. істор.- філол. від. УАН. – К., 1919. – Кн. 1. – С. 138–144; а також Бібліографічний покажчик писань П. Куліша // Дубове листя / Упоряд. М. Чернявський, М. Коцюбинський, Б. Грінченко. – К., 1903. – С. 247–276; Вказане видання М. Комарова “Бібліографічний покажчик видань творів Котляревського та писань про нього” (1904).

²⁹ *Ковалевський Ю.* Правила картографії. – К., 1923. – 70 с.; *Козловський В.* Основні положення скороченого бібліографування // Методол. зб. / ВУАН, Бібліогр. комісія. – К., 1928. – С. 124–138.

³⁰ *Меженко Ю.* Міжнародна десятична бібліографічна класифікація. – К., 1919. – 91 с.

³¹ *Боровий С.* Volancia в Одесі (1917–1921). До питання про бібліографування листівок-метеликів // Праці Одес. Центр. наук. б-ки. – Одеса, 1927. – С. 181–191; *Заглада Н.* До питання про бібліографічний опис аркушіткових друків // Методол. зб. / ВУАН, Бібліограф. комісія. – К., 1928. – С. 1–17.

³² *Сагарда М.* Завдання бібліографії української періодики // Методолог. зб. / ВУАН, Бібліогр. комісія. – К., 1928. – С. 87–106.

³³ *Ясинський М.* Бібліографія української бібліографії // Методол. зб. / ВУАН, Бібліогр. комісія. – К., 1928. – С. 107–113.

³⁴ *Бем А.* З теоретичних питань бібліографії // Книгарь. – К., 1919. – [№]10. – С. 25–26.

³⁵ *Маслов С.* Спроба інструкції та план роботи над складанням українського бібліографічного репертуару XVI–XVIII ст. // Методол. зб. / ВУАН, Бібліогр. ком. – К., 1928. – С. 61–84.

³⁶ *Балика Д.* Рекомендаційна й критична бібліографія. Методол. зб. / ВУАН, Бібліогр. ком. – К., 1928. – С. 200–221.

³⁷ *Фомин А.Г.* Методы составления библиографических указателей. // Тр. II Всерос. библиогр. съезда. – М., 1929. – С. 162–171.

³⁸ *Шнайдер Г.* Курс бібліографії. Розділ IV. Складання бібліографічних покажчиків / З третього нім. вид. переклав В. Козловський. – К., 1929. – Машинопис в 5 прим. (ВБУ).

³⁹ *Багрій А.В.* Шевченковская студия. – Владикавказ, 1923. – 50 с.

⁴⁰ *Мордовченко Н.* К библиографии С.А. Есенина. – Рязань, 1927.

⁴¹ *Кирилюк Є.* Бібліографія праць П.А. Куліша та писань про нього. – К., 1929. – 119 с.; *Петров В.* Пантелеймон Куліш у п'ятдесяти роки. Життя, ідеологія, творчість. – К., 1929. – Т. 1. – 571 с.

⁴² *Вовчок М.* Твори / За ред. із крит.-біогр. розвідкою Ол. Дорошкевича. – К., 1928. – Т. 4. – 675 с. – Бібліогр., с. 609–675.

⁴³ La classification decimal. – Bruxelles, 1929.

⁴⁴ *Тарнавський В. Г.Ф.* Квітка-Основ'яненко. Бібліографічна розвідка. З нагоди 150-х роковин народження письменника (1778–1928). – К., ВУАН, 1929. – XXVIII, 354 с. – (Зб. Іст.-філол. відділу, ; № 87).

⁴⁵ *Вовк Г.* Бібліографія праць Хведора Вовка (1847–1918). – К., 1929. – 79 с.

⁴⁶ *Комаров Б.* Огляд природознавчих праць М. Максимовича. – Одеса, 1929. – 50 с. – (Зап. Одес. наук. при УАН т-ва. Секція природ.-математ. ; № 3., вип. 2).

⁴⁷ *Ясинський М.І.* Індивідуальна бібліографія // Бібліол. вісті. – 1930. – № 1. – С. 47.

Summary

In the submitted article the life of M. I. Yasynsky and his activities as a qualified specialist in the field of bibliography and library science are outlined, his contribution to the investigation of theoretical and practical issues of bibliography and library science is analyzed. The author studies a particular type of bibliography (individual bibliography) and subjects the achievements of the scientist in this area (his procedural descriptions and briefing aids) to a detailed analysis.